

Akt konfederacji generalnej warszawskiej - Tekst polski

My, Rady Koronne, duchowne i świeckie, i rycerstwo wszystko, i stany insze jednej a nierozdzielnej Rzeczypospolitej z Wielkiej i z Małej Polski, Wielkiego Księstwa Litewskiego, Kijowa, Wołynia, Podlasia, z Ziemie Ruskiej, Pruskiej, Pomorskiej, Żmudzkiej, Inflanckiej i miasta koronne. 1. Oznajmujemy wszystkim wobec komu należy ad perpetuum rei memoriam¹, iż pod tym niebezpiecznym czasem, bez króla² pana zwierzchniego mieszkając, staraliśmy się o to wszyscy pilnie na zjeździe warszawskim³, jakobyśmy przykładem przodków swych sami między sobą pokój, sprawiedliwość, porządek i obronę Rzeczypospolitej zatrzymać i zachować mogli. Przetoż statecznym, jednostajnym zezwoleniem i świętym przyrzeczeniem sobie to wszyscy wspólnie, imieniem wszystkiej Rzeczypospolitej obiecujemy i obowiązujemy się pod wiarą, poczcivością i sumnieniem naszym. 2. Naprzód żadnego rozerwania między sobą nie czynić ani dysmembracyi żadnej dopuścić, jako w jednej, nierozdzielnej Rzeczypospolitej ani jedna część bez drugiej pana sobie obierać, ani factione privata⁴ z inszym narabiać. Ale podług miejsca i czasu tu naznaczonego zjechać się do gromady koronnej i wspólnie a spokojnie ten akt electionis podług wolej Bożej do skutku słusznego przywieść. A inaczej na żadnego pana nie pozwalać, jedno z takową pewną a mianowitą umową: iż nam pierwszej prawa wszystkie, przywileje i wolności nasze, które są i które mu podamy post electionem⁵, poprzysiąc ma. A mianowicie to poprzysiąc pokój pospolity między rozerwanymi i różnymi ludźmi w wierze i w nabożeństwie zachowywać i nas za granicę koronną nigdy nie ciągnąć żadnym obyczajem ani prośbą królewską swą, ani solutione quinque marcarum super hastam⁶, ani ruszenia pospolitego bez uchwały sejmowej czynić.

¹ Ad perpetuum rei memoriam - na wieczną tej rzeczy pamięć.

² Król Zygmunt August zmarł 7 lipca 1572 roku.

³ Sejm konwokacyjny obradował w Warszawie od 6 do 29 stycznia 1573 roku.

⁴ Factione privata - stronnictwami prywatnymi.

⁵ Post electionem - po obraniu.

⁶ Solutione quinque marcarum super hastam – płaceniu pięciu grzywien na drzewce.

3. Przetoż powstać przeciwko każdemu takiemu obiecujemy, kto by albo miejsca i czasy inne do elekcyi sobie obierał i składał, albo tumultować na elekcyi chciał, albo lud służebny *privatim*¹ przyjmował, albo elekcyi onej zgodnie od wszystkich *conclusae*² sprzeciwiać się śmiał. A iż w Rzeczypospolitej naszej jest *dissidium*³ niemałe *in causa religionis christianae*⁴, zabiegając temu, aby się z tej przyczyny między ludźmi sedycja jaka szkodliwa nie wszczęła, którą po inszych królestwach jaśnie widzimy, obiecujemy to sobie spólnie *pro nobis*⁵ et *successoribus nostris*, *in perpetuum*, *sub vinculo juramenti*, *fide*, *honore*, et *conscientij nostris*, iż którzy jesteśmy *dissidentes de religijne*⁶ pokój między sobą zachować, a dla różnej wiary i odmiany w Kościelech krwie nie przelewać ani się penować, *confiscatione bonorum*⁷, pocziwością, *carceribus et exilio*⁸ i zwierzchności żadnej ani urzędowi do takowego progressu żadnym sposobem nie pomagać. I owszem, gdzie by ją kto przelewać chciał, *ex ista causa*⁹ zastawiać się o to wszyscy będziem powinni, choćby też za pretekstem dekretu albo za postępkiem jakim sądowym, kto to czynić chciał. 4. Wszakże przez tę konfederacyją naszą zwierzchności żadnej nad poddanymi ich, tak panów duchownych, jako i świeckich, nie derogujemy i posłuszeństwa żadnego poddanych przeciwko panom ich nie psujemy. I owszem, jeśliby takowa licencyja gdzie była *sub praetextu religionis*¹⁰, tedy jako zawsze było, będzie wolno i teraz każdemu panu poddanego swego nieposłusznego tam *in spiritualibus*, *quam in saecularibus*¹¹ podług rozumienia swego skarać. Aby wszystkie *beneficia iuris patronatu Regi*, *praelaturarum ecclesiasticarum*¹², jako arcybiskupstw, biskupstw i inszych wszelakich *beneficij* były dawane nie inszym, jedno rzymskiego Kościoła klerykom, *indigenis Polonis*, *juxta statutum*¹³; a *beneficia* Kościołów greckich ludziom tejże greckiej wiary dawane być mają. 5. A iż to do pokoju wiele należy, aby dyferencyje *inter status*¹⁴ hamowane były, a między stanem duchownym i świeckim jest niemała *differentia de rebus politicis temporalibus*¹⁵, obiecujemy wszystkie te między sobą *componere*¹⁶ na blisko przyszłym sejmie *electionis*. Sprawiedliwości porządek taki w mocy zachowujemy, jaki sobie które województwo doma spólnie postanowiło, albo jeszcze postanowi zgodnie, także i około obrony potrzebnej zamków pogranicznych.

¹ *Privatim* – osobiwie.

² *Conclusae* – zamkniętej.

³ *Dissidium* - różnorodność.

⁴ *In causa religionis christianae* - ze strony wiary chrześcijańskiej.

⁵ *Pro nobis et successoribus nostris, in perpetuum, sub vinculo juramenti, fide, honore, et conscientij nostris* - Za nas i za potomki nasze na wieczne czasy pod obowiązkiem przysięgi, pod wiarą, czią i sumieniem naszym.

⁶ *Dissidentes de religijne* - różni w wierze.

⁷ *Confiscatione bonorum* - odsądzeniem majątności.

⁸ *Carceribus et exilio* - więzieniem i wywołaniem.

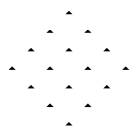
⁹ *Ex ista causa* - z tej przyczyny.

¹⁰ *Sub praetextu religionis* - pod pretekstem wiary.

¹¹ *Tam in spiritualibus, quam in saecularibus* - yak w duchownych, jako i świeckich rzeczach.

¹² *Beneficia iuris patronatu Regi, praelaturarum ecclesiasticarum* - nadania zwierzchności i władze królewskiej dostojności kościelne.

¹³ *Indigenis Polonis, juxta statutum* - obywatelom polskim według statutu.

¹⁴ Inter status- Między stany.

¹⁵ De rebus politicis temporalibus - o rzeczach świeckich doczesnych.

¹⁶ Componere – uzgodnić.

6. A któżkolwiek się komu o pewny dług zapisał i do grodu firma inscriptione¹ odpowiadać się poddał dobrowolnie, bądź przed śmiercią, albo już i po śmierci królewskiej, takowy każdy podług zapisu swego niechaj progressum iuris usitatum² cierpi. A panowie starostowie będą powinni vigorehujus Generalis Confoederations sine omni dilatione juxta usitatam formam³ sądzić, odprawować i egzekwować takowe kauzy sprawy, oprócz tych województw, które sobie formam sprawiedliwości i egzekucyjnej specialem postanowili sub interregno⁴ albo jeszcze postanowić mają. 7. Inscriptiones⁵ wszelakie et resignationes⁶ bonorum perpetuas, coram authenticis actis factas et fiendas sub interregno, spólnym tej konfederacyi zezwoleniem umacniamy, aby sub interregno, począwszy od dnia śmierci królewskiej, nikomu in progressibus juris fatalia albo praescriptio⁷ nie szkodziła na potem do sprawiedliwości jego.

8. Także którzy mieli terminum brania pieniędzy na przeszłe Gody albo na nowe lato, albo na jaki czas już przeszły, ci wszyscy aby byli powinni brać swe pieniądze na pierwsze sądy, dali Pan Bóg po obraniu nowego króla, albo na pierwsze leżenie ksiąg.

9. Obiecujemy też to sobie, że na elekcyją naznaczoną jadąc, i na miejscu będący, i do domu się rozjeżdżając, gwałtu żadnego ludziom i sami między sobą czynić nie będziemy.

10. Te wszystkie rzeczy obiecuję sobie i na potomki swe chować statecznie i trzymać subfide, honore, et conscientijs nostris⁸. A kto by się temu sprzeciwiać chciał i pokój a porządek pospolity psować, contra talem omnes consurgemus in eius destructionem⁹.

A dla lepszej pewności tych wszystkich opisanych rzeczy przyłożyliśmy pieczęci swe do tego i rękoma własnymi podpisali. Actum Varsaviae in conventionem regni generalis, vigesima octavamensis Ianuarij, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Tertio.

Historia ustroju i prawa w Polsce do 1772/1795. Wybór źródeł, oprac. S. Godek, M. Wilczek-Karczewska, Warszawa 2006, s. 89–91.

¹ Firma inscriptione - mocą zapisu.

² Progressum iuris usitatum - zwykły postęp praw.

³ Vigorehujus Generalis Confoederations sine omni dilatione juxta usitatam formam - mocą tego pospolitego obowiązku bez wszelkiej odwołki obyczajem zwykłym.

⁴ Sub interregno – podczas bezkrólewia

⁵ Inscriptiones – zapisy.

⁶ Et resignationes bonorum perpetuas, coram authenticis actis factas et fiendas subinter regno - i zeznania dóbr wieczyste przed jawnymi księgami uczynione i które wprzód będą czynione przed czasem niebytności króla.

⁷ In progressibus juris fatalia albo praescriptio - w postępach prawnych dawność ziemiska.

⁸ Subfide, honore, et conscientijs nostris - pod wiarą, czcią i sumieniami naszymi.

⁹ Contra talem omnes consurgemus in eius destructionem - przeciwko takowemu powstaniem na tego skazanie.